

GEA, FLORA ET FAUNA

Aportacions a la flora dels Pirineus centrals

Moisès Guardiola*, Albert Petit* & Josep Maria Ninot*

Rebut: 16.12.08

Acceptat: 20.02.09

Resum

En aquest treball aportem noves dades de 27 plantes rares trobades recentment al Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici o en àrees properes. De cadascuna, en donem les localitats on l'hem observat i en valorem l'interès fitogeogràfic tenint en compte el coneixement actual de la flora pirinenca. Moltes d'elles són novetats per al catàleg del Parc Nacional o per als Pirineus centrals catalans; per a la resta, n'ampliem o en precisem la distribució, en termes de nous quadrats UTM o d'altitud, i l'ecologia. Destaquen sobretot *Vicia argentea* Lapeyr., endemisme dels Pirineus centrals que només es coneixia de quatre localitats isolades, i *Xatardia scabra* (Lapeyr.) Meissn., un interessant paleoendemisme restringit sobretot als Pirineus orientals.

MOTS CLAU: plantes vasculars, plantes rares, boreoalpí, endemisme, oròfit, parc nacional.

Abstract

Additions to the flora of the central Pyrenees

Here we report new data concerning 27 rare plants, recently recorded in the Aigüestortes i

Estany de Sant Maurici National Park or in neighbouring areas. For each taxon, we discuss the phytogeographic interest of the new locations, according to the present knowledge of the Pyrenean flora. Most of these taxa are novelties for the National Park or for larger Pyrenean areas. In other cases, the new data improve the distributional or ecological knowledge of rare plants. The two most interesting taxa treated are *Vicia argentea* Lapeyr., endemism of the central Pyrenees known from only 4 isolated populations, and *Xatardia scabra* (Lapeyr.) Meissn., paleoendemism mainly restricted to the eastern Pyrenees.

KEYWORDS: vascular plants, rare plants, boreoalpine, endemism, orophyte, national park.

Resumen

Aportaciones a la flora de los Pirineos centrales

En el presente trabajo aportamos nuevas citas para 27 plantas raras, halladas recientemente en el Parque Nacional de Aigüestortes i Estany de Sant Maurici o en áreas cercanas. Para cada una, indicamos las localidades donde fue observada, y valoramos su interés fitogeográfico, en relación con el conocimiento actual de la flora pirenaica. Muchas representan novedad para el catálogo del Parque Nacional, o para los Pirineos centrales catalanes; para las otras, ampliamos o precisamos su distribución, en términos de nuevos cuadrados UTM y de altitud, y su ecología. Destacan princi-

* Universitat de Barcelona. Grup de Geobotànica i Cartografia de la Vegetació. Av. Diagonal, 645. 08028 Barcelona. A/e: mogubu@telefonica.net

palmente *Vicia argentea* Lapeyr., endemismo de los Pirineos centrales conocido solamente de cuatro localidades aisladas, y *Xatardia scabra* (Lapeyr.) Meissn., interesante paleoendemismo restringido mayoritariamente a los Pirineos orientales.

PALABRAS CLAVE: plantas vasculares, plantas raras, bóreo-alpino, endemismo, orófito, par-que nacional.

Introducció

Arran del treball de camp dels projectes «Creación de un banco de semillas del Parque Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici» (dut a terme durant els anys 2005 i 2006) i «Consolidació del banc de llavors del Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici» (realitzat durant els anys 2007 i 2008, i finançats per l'Organismo Autónomo Parques Nacionales del Ministerio de Medio Ambiente i pel Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici), hem detectat una sèrie de tàxons vasculars que presenten força interès en el context de la flora pirinenca. En aquest treball, presentem una selecció de les dades florístiques corresponents als tàxons que considerem més interessants, acompanyades de comentaris ecològics i de distribució extrets de diverses fonts documentals.

Les citacions que aportem es localitzen majoritàriament al sector central dels Pirineus axials, bàsicament dins el territori del Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici. Tot i això, algunes es localitzen fora dels límits de l'espai protegit, en valls i massissos propers (i també n'afegim dues de la comarca del Ripollès). Una bona part d'aquest territori ja ha estat prospectat anteriorment, tot i que el treball més complet se centra únicament en les valls d'Espot i de Boí (Carrillo & Ninot, 1992). La gran superfície d'aquesta àrea i les dificultats d'accés a algunes zones a causa d'una orografia complexa afavoreixen

que encara es puguin localitzar citacions d'interès per a diversos tàxons.

Per als comentaris relatius a la distribució i l'ecologia de les plantes tractades, ens basem en la *Flora dels Països Catalans* (Bolòs & Vigo, 1984-2001), en el *Mòdul de flora i vegetació del Banc de Dades de Biodiversitat de Catalunya* (BDBC) (Font, 2008) i en l'*Atlas de la flora de Aragón* (Gómez *et al.*, 2008), mentre que, per a la nomenclatura, seguim Bolòs *et al.* (2005). Per a cada citació, donem la localitat, la quadrícula UTM d'1 km de costat (sense especificar el fus ni la zona, ja que sempre corresponen a la 31T), l'hàbitat i la data; i n'indiquem el número de plec (Herbari BCN), en el cas que disposem de testimoni d'herbari. Els recol·lectors de tots els plecs són Moisès Guardiola i Albert Petit.

Resultats

Allium oleraceum L.

Solana de Llacs, Vall de Boí, CH2811, 2.350 m, uns quants individus en una pastura calcícola situada en un petit coll, 13-VIII-2007 (BCN 57714); cantals de Monestero, Espot, CH3615, 2.000 m, pastura calcícola termòfila, 19-VIII-2007 (BCN 57727).

Liliàcia d'àmplia distribució present pràcticament a tot Europa. A les nostres latituds creix des del nivell del mar fins a l'estatge subalpí, en prats secs, indrets rocosos i boscos oberts (Bolòs & Vigo, 1984-2001). No obstant això, als Pirineus centrals catalans (valls d'Espot i de Boí) no es considera gaire comuna i es localitza, bàsicament, a l'estatge montà (Carrillo & Ninot, 1992). Malgrat que existeixen diverses citacions dels quadrats adjacents, aquestes dues localitats són novetats per als UTM CH21 i CH31, respectivament. A més, la localitat de la Solana de Llacs és la citació a una major alçada de l'espècie als Pirineus, ja que no havia estat mai trobada per sobre dels 2.300 metres d'altitud (Gómez *et*

al., 2008). L'hem trobat en flor pels mesos de juliol i agost.

***Alyssum cuneifolium* Ten.**

Entremonts, Montsent de Pallars, Sort, CH3806, 2.400-2.450 m, pedrusques, 5-VII-2008 (BCN 58555 i BCN 58553); Montorroio i Crestells de Montorroio, Sort, CH3807, 2.700-2.800 m, pedrusques, 20-VII-2008 (BCN 58554 i BCN 58552).

Oròfit circummediterrani septentrional que creix en pedruscalls i pastures pedregoses. A Catalunya és molt rar; només es coneixia de 5 localitats de l'Alta Ribagorça, el Ripollès i la Cerdanya, a les quals cal afegir les dues localitats que aportem de la Noguera Pallaresa. L'hem vist en flor pels mesos de juliol i agost i en fruit pel mes d'agost.

Antirrhinum sempervirens* Lapeyr. subsp. *sempervirens

Solana de Llacs-vessant sud del bony Blanc, Vall de Boí, CH2711 i CH2811, 2.300-2.650 m, força abundant a les parets calcoesquistoses, 23-VII-2006 i 6-VIII-2006 (BCN 44844 i BCN 57712); cantals de Monestero, Espot, CH3615, 2.150 m, pocs individus en parets calcàries, 19-VIII-2007.

Tàxon endèmic dels Pirineus centrals i orientals amb molt poques localitats conegudes al Principat (Carrillo & Ninot, 1992; Vigo *et al.*, 2003), que creix en fissures de roques i en tarteres semifixades del *Saxifragion mediae* (Bolòs & Vigo, 1984-2001). La població de la Solana de Llacs segurament és la més extensa dels Pirineus catalans, amb diversos milers d'individus, i supera el límit altitudinal superior fins ara conegut per a l'espècie als Pirineus (Gómez *et al.*, 2008). L'hem vist en flor al juliol i en fruit a l'agost.

***Carex liparocarpos* Gaud.**

Cantals de Monestero, Espot, CH3615, 2.070 m, dispers en una petita àrea al peu d'una paret calcària i en relleixos de la roca, 9-IX-2005 (BCN 59947); Solana de Llacs, Vall de Boí, CH2811, 2.220-2.500 m, en petites taques de pastures calcícoles de repeu de cingle, 22-VII-2007 (BCN 50005); tuc de

Llebreta, Vall de Boí, CH2711, 2.480 m, prats termòfils de repeu de cingle, 24-VIII-2008.

Espècie de tendència submediterrània i continental, bastant rara, que apareix en pastures i brolles calcícoles de manera dispersa per tot el territori català (Bolòs & Vigo, 1984-2001). De fet, dels Pirineus catalans només se'n coneixen dues localitats: una al massís del Moixeró (Vigo *et al.*, 2003) i l'altra a la vall de Ruda (Val d'Aran) (Coste & Soulié, 1913). A banda de representar novetats per als quadrats CH21 i CH31, la localitat de la Solana de Llacs esdevé la de major altitud coneguda per a aquesta espècie als Pirineus (fins ara 2.300 m, segons Gómez *et al.*, 2008). Sempre l'hem trobada en solells pedregosos poc o molt tèrmics i associada amb *Stipa pennata* L. subsp. *eriocaulis* (Borbás) Martinovský & Skalický, una planta que fins ara també només havia estat citada d'altituds molt inferiors (entre els 500 i els 1.600 m, excepcionalment a 2.100 m, segons Bolòs *et al.*, 2005). En fruit pels mesos de juliol, agost i setembre.

Dianthus barbatus* L. subsp. *barbatus

Estanh Plan, circ de Colomers, Naut Aran, CH3020, 2.230 m, neretar obert, 28-VII-2006 (BCN 44816); sobre l'estanh dera Lòssa, circ de Colomers, Naut Aran, CH3021, 2.050 m, neretar obert, 28-VII-2006.

Oròfit centreeuropeu amb molt poques localitats conegudes a la península Ibèrica, totes als Pirineus centrals, que viu en neretars i herbassars silicícoles subalpins (Bolòs & Vigo, 1984-2001; Gómez *et al.*, 2008). Tot i que ja havia estat citat del circ de Colomers (Bernal, 1999) les citacions que aportem són novetat pel CH32. L'hem vist en flor al juliol i en fruit a final de juliol i a l'agost.

***Galium cometerhizon* Lapeyr.**

Sota el coll de Peguera, Espot, CH3611, 2.620-2.700 m, tartera granítica, 29-VII-2006 (BCN 57726); Montanyó de Llacs, Vall de Boí, CH2710, 2.600-2.650 m, tartera, 23-VIII-2008.

Endemisme latepirinenc propi de pedrusques silícies de l'estatge alpi (Bolòs & Vigo, 1984-2001). Es tracta d'una espècie distribuïda pels Pirineus centrals i orientals, considerada molt rara a les valls d'Espot i de Boí i amb les poblacions més properes al Montsent de Pallars (CH30) i a les Picardes (CH41) (Carrillo & Ninot, 1992; Font, 2008). L'hem vist en flor pels mesos de juliol i agost i en fruit a l'agost i al setembre.

Galium palustre* L. subsp. *palustre

Les Estanyeres de Son, Valls d'Àneu, CH4019, 1.950 m, marges de basses i tolls d'aigua, 6-IX-2006 (BCN 57806).

Tàxon propi d'aiguamolls que apareix des del litoral fins a l'estatge subalpi. La citació que aportem correspon a l'altitud màxima fins ara coneguda a Catalunya (1.750 m, segons Bolòs *et al.*, 2005). L'hem vist en flor i en fruit pels mesos d'agost i setembre.

***Gentiana tenella* Rottb.**

Pic de Planamorrans, Vall de Boí, CH1712, 2.410 m, petita fondalada on s'acumula la neu, 4-VIII-2005; canal de les Estanyeres, Valls d'Àneu, CH3919, 2.470 m, marges d'una congesterera, 12-VIII-2006 (BCN 57724); Entremonts, Montsent de Pallars, Sort, CH3806, 2.400-2.600 m, vessant nord en indrets on s'acumula la neu, 5-VII-2008; Pala del Tou, les Picardes, Espot, CH4009, 2.550 m, canal orientada al nord, 4-VIII-2008.

Espècie de distribució boreoalpina que es fa principalment a l'estatge alpi dels Pirineus, on és rara. Apareix fent petites poblacions de pocs individus en depressions on s'acumula la neu. La seva mida petita, juntament amb el fet que la floració comença just quan es retira la neu i dura pocs dies, en dificulta la detecció. L'hem vist en flor al juliol i a començament d'agost.

***Gnaphalium hoppeanum* Koch**

Entre el bony de les Picardes i els clots del Montanyó, Espot, CH4011, 2.480 m, població de centenars d'individus en una congesterera, 16-VIII-2006 (BCN 32548).

Tàxon propi de congesteres de l'estatge alpi sobre substrat calcari. Hi ha molt poques citacions dels Pirineus, si bé això es pot deure en part a la dificultat de diferenciar-lo de *G. supinum*. No havia estat citat de les valls d'Espot i de Boí. L'hem vist en fruit a l'agost.

***Juncus capitatus* Weigel**

Tossalets Negres (vall de Sant Nicolau), Vall de Boí, CH2713, 1.725 m, pradell de teròfits silícicola format per *Juncus capitatus*, *J. buffonius* i *Rorippa pyrenaica*, entre d'altres, 7-VII-2008 (BCN 57732).

Es tracta d'un teròfit de distribució àmplia que viu en llocs temporalment humits, però que a Catalunya es troba restringit a les terres baixes de les comarques orientals, amb poques excepcions (Ripollès i Prades). Als Pirineus centrals i occidentals, aquesta planta no era coneguda, amb l'excepció d'una única citació antiga de Coste & Soulié (1913). La localitat que aportem es troba en el seu límit altitudinal conegut a la península Ibèrica (Bolòs *et al.*, 2005 indiquen el seu límit als 1.700 m i l'esborrany del gènere *Juncus* de *Flora iberica* de novembre de 2008 indica l'altitud màxima a 1.400 m).

***Juniperus sabina* L.**

Solana de Llacs, Vall de Boí, CH2711, 2.400 m, un únic individu força gros creixent entre les roques d'una paret esquitosa, 17-IX-2006; canal de les Estanyeres, Valls d'Àneu, CH3919, 2.360 m, un únic individu molt gros creixent entre les roques d'una paret calcària, 12-VIII-2006 (BCN 57723); cantals de Monestero, Espot, CH3615, dues petites poblacions, una de 3 individus enmig de la tartera amb pins (2.030 m) i un sol individu a les parets de la roca de l'Estany (2.100 m), 6-VII-2006 i 19-VIII-2007, respectivament; túnel de Lladres, Espot, CH4114, 2.000 m, població formada per pocs individus que creixen als rocams de la boca sud del túnel de Lladres, 25-VII-2006; estany de Sant Maurici, Espot, CH3616, 1.910 m, grup d'uns 5 individus situats als marges superior i inferior del camí que voreja l'estany, 6-VII-2006; pantà de la Torrassa, Alt Àneu (la Guingueta d'Àneu), CH4717, 930 m, un únic individu situat als prats pendents del marge esquerre del pantà, 28-VII-2006.

Malgrat que cap de les citacions que aportem no és novetat per a la zona, cal destacar que dues d'elles superen la màxima altitud fins ara coneguda per l'espècie als Pirineus (2.200 m). En aquestes altituds sempre apareix creixent en parets de rocs acompanyat de *Juniperus communis* subsp. *nana*, fet que en dificulta la detecció. Aquesta preferència per parets rocoses ja va ser apuntada per Montserrat (1953), que comenta: «Se localiza en peñascos calizos para rehuir la competencia de plantas más adaptadas al clima actual, parece una característica local de las agrupaciones del *Saxifragion mediae*». En altres situacions, tradicionalment ha estat atribuïda a l'aliança *Pino-Juniperion sabinæ*. L'hem trobat en fruit verd pels mesos de juliol, agost i setembre, i en fruit madur a l'octubre.

Minuartia laricifolia (L.) Schinz & Thell. subsp. *diomedis* (Br.-Bl.) Mattf.

Costa dels Alls, vall del riu de Peguera, Espot, CH4114, 1.820 m, relleixos d'un aflorament de roques esquistoses, 17-VII-2007 (BCN 57711).

Tàxon endèmic dels Pirineus propi de sòls rocosos i pedregosos de natura silícia (Bolòs & Vigo, 1984-2001). L'obra *Flora iberica* (Favarger & Montserrat, 1990) no reconeix aquesta subespècie, caracteritzada per la presència de pèls glandulars en la inflorescència i pètals més netament unguiculats, sinó que la tracta com a varietat, present als Pirineus orientals, de la subespècie nominal. Tot i que, segons Font (2008), existeixen diverses citacions genèriques d'aquest tàxon als Pirineus centrals catalans, creiem que aquestes són d'origen dubtós i que només serien fiables les dels Pirineus orientals, les del Montseny i dues més dels Pirineus aragonesos. L'hem vist en flor pels mesos de juliol i agost i en fruit pel mes d'agost.

Orchis elata Poiret subsp. *sesquipedalis* (Willd.) Soó

Clot de la Mainera, Sort, CH4008, 2.210 m,

marges dels cursos d'aigua, 6-VIII-2008 (BCN 57733).

Orquídia pròpia d'aiguamolls i jonqueres de la muntanya mediterrània i submediterrània, que havia estat citada de localitats properes al Parc Nacional però en altituds més baixes. La localitat que aportem és novetat per al quadrat CH40 i representa la localitat més elevada fins ara coneguda per al tàxon a la península Ibèrica (Font, 2008; Sánchez, 2005). L'hem vist en flor a l'agost.

Ornithogalum ortophyllum Ten. subsp. *monticulum* (Jord. & Fourr.) O. Bolòs, Vigo, Masalles & Ninot

Sobre l'estany de Llebreta, Vall de Boí, CH2613, 1.625 m, pastura mesoxeròfila per sobre la pista al planell d'Aigüestortes, 7-VII-2008 (BCN 57805).

Liliàcia que creix a les muntanyes del centre i del sud d'Europa, preferentment sobre sòls pedregosos calcaris, en pastures i marges forestals. Segons Font (2008), les citacions més properes són al barranc de Llauset (Carreras *et al.*, 1993) i al Turbó (Ninot *et al.*, 1993). L'hem vist en fruit a començament del juliol.

Orobanche alba Stephan ex Willd.

Lo Calvari, Alt Àneu, CH4421, 1.430 m, pastura xeròfila, parasitant *Thymus serpyllum*, 9-VII-2008 (BCN 59979).

Tàxon holoparàsit que afecta sobretot espècies del gènere *Thymus* i d'altres labiades, en brolles i prats secs. A Catalunya és força rar, especialment al sector occidental dels Pirineus, tot i que apareix de manera dispersa per tot el territori català (Font, 2008). La citació més propera a la que aportem és a la vall de Salenques (CH11). L'hem vist en flor al juliol.

Orobanche reticulata Wallr.

Sota la roca del Graller, Montsent del Pallars, Sort, CH3806, 2.380-2.430 m, parasitant *Carduus defloratus* en un prat de repeu de cingle, 5-VII-

2008 i 20-VII-2008 (BCN 58019 i BCN 58021); vessant oest del turó de Saleres, sota el refugi de les Saleres de Caderget, Espinavell (Ripollès), DG4793, 1.650 m, localment abundant parasitant *Cirsium eriophorum* en una pastura poc o molt nitròfila, 14-VIII-2008 (BCN 58024); tarter de Pòrtoles, serra Cavallera (Ripollès), DG4083, 1.750 m, pastura de repeu de cingle, 13-VIII-2008 (BCN 58027).

Orobancàcia que a la península Ibèrica es coneix només dels Pirineus, de la serra d'Aralar i de la serralada Cantàbrica. Segons Gómez *et al.* (2008), als Pirineus només es coneixia de 3 localitats, dues a l'Aragó (vall de Salenques i Ordesa) i una a Catalunya (Ripollès), cadascuna amb no més de 30 individus. Aportem una nova localitat de la Noguera Pallaresa (amb una cinquantena d'individus) i dues localitats més del Ripollès (amb uns 60 individus al turó de Saleres i amb 3 individus al tarter de Pòrtoles). L'hem vist en flor al juliol i a l'agost.

Phyteuma charmelii Vill.

Canal que puja dels plans de Breviari al cap de la Pala del Tésol, Alt Àneu, CH3920, 1.840-1.960 m, a les parets de roca calcària orientades al nord, 16-VIII-2007; Entremonts, Montsent de Pallars, Sort, CH3806, 2.400-2.600 m, en esclatxes de roques calcàries ombrívoles, 5-VII-2008.

Tàxon molt rar a Catalunya que creix a les fissures de roques calcàries. Malgrat que és conegut de les veïnes valls d'Espot i de Boi (Carrillo & Ninot, 1992), no n'existia cap citació de les valls d'Àneu ni del massís del Montsent. Novetat per al CH30 i CH32. L'hem vist en flor al juliol i a començament d'agost i en fruit a l'agost.

Potamogeton densus L.

Plan des Banhs, Aiguamòg, Naut Aran, CH3025, 1.750 m, localitzat en una bassa soma fent una població força notable, 20-VII-2006 (BCN 57716).

Hidròfit que apareix principalment en basses, estanys i aigües lentes de tendència eutròfica, entre els 0 i els 1.000 m d'altitud.

La citació que aportem és novetat per a la Val d'Aran i correspon a la població més nord-occidental dels Països Catalans, i a la situada a més altitud (no es coneixia d'altituds superiors als 1.020 m). Tot i això, Gómez *et al.* (2008) indiquen que a l'Aragó apareix també en llacs d'alta muntanya amb una localitat excepcional a 2.040 m. La població catalana més propera es troba a la veïna comarca de l'Alta Ribagorça, a l'embassament de Llesp (920 m). L'hem vist en flor al juliol i en fruit a l'agost.

Ranunculus aconitifolius L. subsp. *aconitifolius*

Plan des Banhs, Aiguamòg, Naut Aran, CH2926, 1.525 m, marges de cursos d'aigua, 24-VIII-2007 (BCN 50025); arriu de Ruda, Naut Aran, CH3127, 1.510 m, marges del riu, 9-VII-2008 (BCN 58550 i BCN 58551).

Tàxon que apareix en herbassars, prats humits i marges de rius d'alta muntanya. Segons Font (2008), hi ha molt poques citacions a Catalunya (6 en diferents quadrats UTM de 10 × 10 km: 1 a la Val d'Aran, 3 a l'Alt Pirineu i 2 al Ripollès); a més, la majoria són citacions genèriques sense cap localitat especificada. L'hem vist en flor pels mesos de juliol i agost i en fruit a l'agost i al setembre.

Rorippa islandica (Gunnerus) Borbás

Les Estanyeres de Son, Alt Àneu, CH4019, 1.950 m, fang de basses temporals, 6-IX-2006 (BCN 50029); Montanyó de Llacs, Vall de Boi, CH2709 i CH2710, 2.490-2.580 m, al fons fangós de basses i estanys temporals, 23-VIII-2008 (BCN 57731).

Espècie subcosmopolita molt rara a Catalunya, pròpia de basses i estanys temporals principalment de l'estatge subalpí i montà. La citació que aportem del Montanyó de Llacs és la situada a la major altitud fins ara coneguda (Bolòs *et al.*, 2005). L'hem vist en flor del juliol al setembre i en fruit a l'agost i al setembre.

***Saponaria caespitosa* DC.**

Serra de Rius, Naut Aran, CH2324, 2.320 m, esclatxes de roques calcàries, 25-VIII-2008 (BCN 57734).

Cariofil·làcia endèmica dels Pirineus, pròpia de les carenes, prats pedregosos i rocams ventejats de naturalesa calcària. Als Pirineus aragonesos presenta una distribució força àmplia, mentre que als Pirineus catalans es restringeix a la zona prepírenca central (Boumort, Pui de Lleràs, Montsec, etc.). Aquesta localitat representa el límit oriental per a l'espècie als Pirineus axials. L'hem vist en flor i en fruit a l'agost.

Saxifraga pubescens* Pourr. subsp. *pubescens

Serrat dera Gerbosa, Vielha e Mijaran, CH1222, 2.740 m, poc freqüent en esclatxes de blocs granítics, 31-VIII-2007 (BCN 57710).

Tàxon silicícola propi dels rocams de l'estatge alpí i de la part superior del subalpí. Es tracta d'un endemisme dels Pirineus principalment orientals, però amb algunes localitats als Pirineus centrals, aquestes últimes situades a l'Aragó (Bolòs & Vigo, 1984-2001; Gómez *et al.*, 2008). A la mateixa àrea d'on prové la nostra citació, és més abundant la subespècie *iratiana* de la mateixa espècie, citada anteriorment (Font, 2008). L'hem vist en flor i en fruit a l'agost.

***Thymus serpyllum* L. subsp. *decipiens* (H. Braun) Lyka**

Lo Calvari, Alt Àneu, CH4421, 1.450 m, pastura xeròfila pedregosa, 9-VII-2008 (BCN 59980).

Segona localitat per a Catalunya d'aquest tàxon, que només havia estat citat de l'Alta Garrotxa (Viñas, 1993), en un prat d'*Aphyllanthion* del coll de Faja (DG68, 1.000 m); Bolòs & Vigo (1984-2001) també l'indiquen genèricament d'Andorra. Nosaltres n'hem localitzat una desena d'individus que creixien, amb un port decumbent, a la base de blocs de roca d'una pastura xeròfila pedregosa. En plena floració al mes de juliol.

***Trifolium pallescens* Schreb.**

Port de Gelada, Vall de Boí i Vilaller, CH1712, 2.100 m, en claps d'una pastura calcícola pedregosa, 14-VIII-2007 (BCN 60100).

Tàxon molt poc citat dels Pirineus, present només en 3 quadrícules UTM de 10 × 10 km al Pirineu català (Font, 2008), concretament a la vall de Núria, a la vall de Boí i a la vall d'Aiguamòg, i en una única localitat al Pirineu aragonès, a la vall de Benasc (Gómez *et al.*, 2008). Nosaltres l'hem trobat al port de Gelada (estenent-se tant cap a la vall de Boí com cap a Vilaller). Tot i que deu ser rar als Pirineus, segurament la semblança que té amb altres congèneres (*T. thalii* i *T. repens*) ha fet que passés desapercebut. L'hem vist en flor i en fruit al mes d'agost.

***Utricularia australis* R. Br.**

Les Estanyeres de Son, Valls d'Àneu, CH4019, 1.950 m, basses i tolls d'aigua, 6-IX-2006 (BCN 57721 i BCN 57722).

Hidròfit insectívor rar a Catalunya, sobretot cap als Pirineus, on no s'havia trobat a altituds superiors als 1.100 m (a l'embassament de Cardet, a l'Alta Ribagorça; Carrillo & Ninot, 1992). A les Estanyeres creix fent poblacions força denses però localitzades en basses somes i tolls d'aigua de corrent lent. L'hem vist en flor des del mes de juliol fins al mes de setembre.

***Vicia argentea* Lapeyr. (= *V. canescens* Labill. subsp. *argentea* (Lapeyr.) O. Bolòs & Vigo)**

Raspes de Montorroio, Sort, CH3807, 2.600-2.760 m, tartera esquistosa, 20-VIII-2008 (BCN 57729).

Tàxon endèmic dels Pirineus centrals que fins ara es coneixia de molt poques localitats als sectors aragonès i francès dels Pirineus. La localitat que aportem representa la primera citació ben documentada de *Vicia argentea* per a la flora de Catalunya, tot i que sembla que Harold Bevington va observar aquesta espècie a la zona d'Òs de Civís (P. Mont-

serrat, com. pers.), sense que hi hagi un testimoni d'herbari que hi doni suport, i també existeix un plec d'herbari de l'Artiga de Lin (Val d'Aran) determinat erròniament. La dada d'Òs de Civís resulta prou versemblant per la presència d'hàbitat potencial per a l'espècie, tot i que requeriria confirmació. A l'Aragó només es coneixen 3 poblacions: 2 a la vall de Tena i 1 a Castanesa (Alcántara, 2007), i a França es coneix dels Pirénées-Atlantiques (vall d'Aspe) i dels Hautes-Pyrénées (vall de Gèdre) (Olivier *et al.*, 1995). És un tàxon inclòs a la *Lista roja de la flora vascular española 2007* en la categoria VU D2, és considerat d'especial interès al *Catálogo de especies protegidas de Aragón* (Alcántara, 2007) i al Decret 49/1995, i a França es considera vulnerable al *Premier tome du livre rouge de la flore menacée de France* (Olivier *et al.*, 1995) i està inclòs a l'annex 1 de l'*Arrêté du 31 août 1995 portant modifications de l'arrêté du 20 janvier 1982 relatif à la liste des espèces végétales protégées sur l'ensemble du territoire*.

La població de les Raspes de Montorroio ocupa globalment unes 2 ha i creix en tarteres i pastures pedregoses semifixades, en exposició estrictament solella. A les tarteres fa taques molt denses (80-100 % de recobriment), quasi monoespecífiques (només l'acompanya de manera esparsa *Carduus carlinoides*), i arriba a fixar la pedrusca, mentre que a les pastures pedregoses té menys recobriment (25-80 %) i apareix barrejada amb altres plantes termòfiles (*Sideritis hyssopifolia*, *Festuca gautieri*, *Scutellaria alpina*, etc.). Tot i que localment és abundant i creix de manera molt densa, es troba en un únic quadrat UTM d'1 km de costat. La identificació d'individus al camp per tal de fer-ne un cens no és senzilla, ja que la planta fa tiges subterrànies que desenvolupen turions ascendents força ramificats. Tot i això, estimem que la població deu rondar els 2.000 individus.

Cal assenyalar que l'altitud en què hem trobat aquest tàxon (entre els 2.600 i els 2.750 m) es troba ben per sobre dels intervals donats per les flores generals de Talavera *et al.* (1999) i de Bolòs *et al.* (2005), que són de 1.800-2.500 m, i de 1.600-2.450 m, respectivament.

També volem fer notar que les flors de la població de les Raspes de Montorroio són clarament rosades amb venes violàcies i que la carena té una taca porpra-negrosa a l'extrem. Aquesta coloració entraria dins de la variabilitat que indica Olivier *et al.* (1995) per a aquest tàxon: flors blanques estriades de malva a enterament violàcies, tot i que Talavera *et al.* (1999) i Bolòs *et al.* (2005) indiquen que les flors són únicament de color blanquinós amb taques o venes violàcies, i amb la carena tacada de porpra a l'extrem (caràcter discriminant segons la *Flora manual dels Països Catalans*). Aquest fet també és comentat per Montserrat (1983), que explica: «Bubani (1900, 2: 543) nos dice que también vio esa planta en la Sierra de Denuy no lejos de Baciver y la describe con flor rosado-cárnea (no blanca como dice P. W. Ball en "Fl. Eur. II 2: 131)»». Per tant, sembla que el color de la corol·la de *Vicia argentea* pot variar de blanc a violaci.

El 20-VIII-2008, les plantes situades a més altitud les hem vist majoritàriament en flor, i algunes amb fruit verd, mentre que les plantes situades a menys altitud presentaven només fruits, uns verds i d'altres madurs.

Xatardia scabra (Lapeyr.) Meissn.

Bony Blanc, Vall de Boí, CH2711, 2.520 m, tartera esquistosa, 13-VIII-2007 (BCN 57728).

Troballa sorprenent d'una petita població d'aquest interessant paleoendemisme pirinenc que es creia restringit als Pirineus orientals (Bolòs & Vigo, 1984-2001). A la seva àrea de distribució clàssica, que comprèn la serra de Cadí i localitats esparses de la

Cerdanya, del Ripollès i d'Andorra, es va afegir fa poc la del Port del Comte (Cuyàs & Soriano, 1998). La localitat que aportem, a la Vall de Boí, representa una població molt allunyada de la resta dels nuclis de l'espècie, en ple sector central dels Pirineus.

L'any 2008 vam fer un cens poblacional en el qual es van localitzar 33 individus adults (de més d'un any i amb fulles ben desenvolupades a principi de temporada) i més d'un centenar de plàntules; aquestes germinen el mateix any, només mostren els dos cotilèdons a principi de temporada i a final d'estiu han desenvolupat fulles petites. Dels 33 adults, únicament 3 van desenvolupar tiges reproductores, la qual cosa representa únicament un 9,1 %, un valor sensiblement superior a l'obtingut per Aymerich (2003) en dues poblacions de *X. scabra* a la serra del Cadí (un 1,7 % i un 4,2 %). El període de floració d'aquesta població comprèn els mesos de juliol i d'agost, i el de fructificació, l'agost i el setembre.

Agraïments

Volem agrair a l'Anna Soteras, l'Estela Illa i la Gla que ens hagin acompanyat en nombroses sortides; a la Roser Guàrdia, que hagi gestionat els plec de herbari; a en Xavier Font, que hagi revisat les bases de dades amb localitats de *Minuartia laricifolia* subsp. *diomedis*; a l'Empar Carrillo, que ens ajudés en la identificació d'alguns tàxons complicats (*Trifolium pallescens*, *Gnaphalium hoppeanum* i *Saxifraga pubescens* subsp. *pubescens*); a José Pizarro, que ens facilités la revisió de plec de l'herbari MAF, i a en Llorenç Sáez, que ens revisés tot l'article.

Bibliografia

- ALCÁNTARA, M. [ed.]. 2007. *Catálogo de especies protegidas de Aragón*. Gobierno de Aragón. Departamento de Medio Ambiente. Saragossa. 399 p.
- AYMERICH, P. 2003. Efectes de la depredació dels ungulats salvatges en la conservació de les plantes rares: Dos casos dels Pirineus orientals. *Acta Botanica Barcinonensia*, 49: 147-163.
- BERNAL, M. 1999. *Estudi biosistemàtic del gènere Dianthus al NE de la península Ibèrica*. Tesi doctoral (inèdita). Universitat de Barcelona. Barcelona.
- BOLÒS, O. 1998. *Atlas corològic. Volum extraordinari: Primera compilació general*. Vol. I-II. ORCA. IEC. Secció de Ciències Biològiques. Barcelona.
- BOLÒS, O. & VIGO, J. 1984-2001. *Flora dels Països Catalans*. Vol. I-IV. Barcino. Barcelona.
- BOLÒS, O.; VIGO, J.; MASALLES, R. M. & NINOT, J. M. 2005. *Flora manual dels Països Catalans*. 3a ed. Pòrtic. Barcelona.
- CARRERAS, J.; CARRILLO, E.; MASALLES, R. M.; NINOT, J. M. & VIGO, J. 1993. El poblament vegetal de les valls de Barravés i de Castanesa. I. Flora i vegetació. *Acta Botanica Barcinonensia*, 42: 1-392.
- CARRILLO, E. & NINOT, J. M. 1992. *Flora i vegetació de les valls d'Espot i de Boí*. Vol. 1. IEC. Barcelona.
- COSTE, H. & SOULIÉ, J. 1913. Catalogue des plantes ou florule du Val d'Aran. *Bulletin de Géographie Botanique*, 23: 91-208.
- CUYÀS, J. & SORIANO, I. 1998. *Xatardia scabra* (Lapeyr.) Meissn. al Port del Comte. *Bulletí de la Institució Catalana d'Història Natural*, 66: 87-88.
- FAVARGER, C. & MONTSERRAT, P. (1990). *Minuartia Loeffl. ex. L.* In: CASTROVIEJO, S. [ed.]. *Flora iberica*. Vol. II. CSIC. Real Jardín Botánico. Madrid.
- FONT, X. 2008. *Mòdul Flora i Vegetació. Banc de Dades de Biodiversitat de Catalunya*. Generalitat de Catalunya & Universitat de Barcelona. Barcelona. <<http://biodiver.bio.ub.es/biocat/homepage.html>>.
- GÓMEZ, D.; MATEO, G.; MERCADAL, N.; MONTSERRAT, P. & SESÉ, J. A. [ed.]. 2008. *Atlas de la flora de Aragón*. Gobierno de Aragón. Departamento de Medio Ambiente del Gobierno de Aragón. Instituto Pirenaico de Ecología. Saragossa. <<http://www.ipe.csic.es/floragon>>.
- MONTSERRAT, P. 1953. El Turbón y su flora. *Pirineos*, 29: 169-228.
- MONTSERRAT, P. 1983. Aspectos corológicos del dinamismo fitotopográfico. *Collectanea Botanica*, 14: 441-452.
- NINOT, J. M.; ROMO, À. & SESÉ, J. A. 1993. *Macizo del Turbón y Sierra de Sis. Flora, paisaje vegetal e itinerarios (Prepirineo aragonés)*. Gobierno de Aragón. Departamento de Agricultura, Ganadería y Montes. Saragossa. (Naturaleza en Aragón).
- OLIVIER, L; GALLAND, J. P. & MAURIN, H. 1995. *Livre rouge de la flore menacée de France*. Vol. 1: *Espèces prioritaires*. MNHN SPN. Paris. 486 p.

- (Collection Patrimoine Naturel; 20).
- SÁNCHEZ, O. 2005. *Dactylorhiza*. In: CASTROVIEJO, S. [ed.]. *Flora iberica*. Vol. XXI. CSIC. Real Jardín Botánico. Madrid: 105-107.
- TALAVERA, S.; AEDO, C.; CASTROVIEJO, S.; ROMERO, C.; SÁEZ, L.; SALGUEIRO, F. J. & VELAYOS, M. 1999. *Leguminosae*. In: CASTROVIEJO, S. [ed.]. *Flora iberica*. Vol. VII(I). CSIC. Real Jardín Botánico. Madrid: 3-10.
- VIGO, J.; SORIANO, I.; CARRERAS, J.; AYMERICH, P.; CARRILLO, E.; FONT, X.; MASALLES, R. M. & NINOT, J. M. 2003. *Flora del Parc Natural del Cadí-Moixeró i de les serres veïnes*. Museu de Ciències Naturals & Institut Botànic. Barcelona. (Monografies del Museu de Ciències Naturals; 1).
- VIÑAS, X. 1993. *Flora i vegetació de l'Alta Garrotxa*. Tesis doctoral (inèdita). Universitat de Girona. Girona.